

Odpowiedź na interpelację

DPN-WJP.050.1.2025.AR
3577270.14245929.11600721
Warszawa, 13-02-2025

Dotyczy: interpelacji Posłanki Bożeny Lisowskiej znak: K10INT7172, w sprawie norm jakości powietrza dla pyłów PM_{2,5} i PM₁₀ w Polsce w porównaniu z normami Unii Europejskiej i zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

poniżej przedstawiam odpowiedzi na poszczególne pytania.

Ad. 1) Jakie konkretne działania podejmuje Ministerstwo Klimatu i Środowiska w celu dostosowania polskich norm jakości powietrza dla pyłów PM_{2,5} i PM₁₀ do nowych wytycznych Unii Europejskiej i zaleceń WHO?

Ad. 2) Czy Ministerstwo planuje przyspieszyć wdrażanie bardziej rygorystycznych norm krajowych, aby zapobiegać rosnącej liczbie zgonów i zachorowań na nowotwory oraz choroby układu oddechowego i krążenia?

10 grudnia 2024 r. weszła w życie nowa dyrektywa (UE) 2024/2881 w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy. Państwa członkowskie Unii Europejskiej, w tym Polska, mają 2 lata na transpozycję przepisów dyrektywy do prawodawstwa krajowego.

Dyrektywa m.in. wprowadza od 2030 roku zaostrzone wartości dopuszczalne dla zanieczyszczeń, w tym dla pyłu zawieszonego PM₁₀ (średnia roczna z obecnych 40 do 20 µg/m³), PM_{2,5} (średnia roczna z 25 do 10 µg/m³), NO₂ (średnia roczna z 40 do 20 µg/m³) i benzo(a)pirenu (poziom dopuszczalny 1,0 ng/m³ zamiast obecnego mniej ostrego poziomu docelowego 1ng/m³). Wprowadza także nowe poziomy informowania dla pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz SO₂ i NO₂ a także poziomy alarmowe dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM₅. Dyrektywa zmienia dotychczasowe przepisy dotyczące monitoringu i zarządzania jakością powietrza.

Jednocześnie wdraża również wymogi dotyczące Celów średniego narażenia ekspozycji na pył PM₁₀ i PM_{2,5}. Implementacja zapisów dyrektywy to częściowe wdrożenie również zaleceń WHO.

Ministerstwo planuje wdrożyć nowe normy jakości powietrza zgodnie z terminami wyznaczonymi w dyrektywie. Niezależnie od terminów dyrektywy, na poziomie krajowym,

regionalnym i lokalnym podejmowane są działania, by jakość powietrza systematycznie się poprawiała, celem zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie.

Ad. 3) Jakie środki są przewidziane w krajowych programach ochrony powietrza, szczególnie w regionach najbardziej dotkniętych zanieczyszczeniem?

Dokumentem strategicznym Ministra Klimatu i Środowiska, który określa działania naprawcze do realizacji w perspektywie krótkoterminowej do 2025 r., średnioterminowej do 2030 r. oraz długoterminowej do 2040 r. jest „Aktualizacja Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)” (aKPOP). Działania tam zapisane są nie tylko spójne z dotychczas realizowaną polityką poprawy jakości powietrza oraz przeciwdziałania zmianom klimatu na poziomie krajowym oraz wojewódzkim i gminnym, ale przede wszystkim określają nowe kierunki działań w tym obszarze.

Przykładowe działania to:

- Wprowadzenie zmian do obowiązujących przepisów określających wymagania jakościowe dla paliw stałych/ustanowienie wymagań dla paliw biomasowych, w tym m.in. w *ustawie o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw* poprzez ustanowienie wymagań jakościowych dla paliw biomasowych, w tym peletu drzewnego stosowanego w sektorze bytowo-komunalnym.
- Utrzymanie najwyższego priorytetu w programach ochrony powietrza i w uchwałach antysmogowych w odniesieniu do obowiązku wymiany pozaklasowych kotłów na paliwa stałe na urządzenia grzewcze spełniające wymagania środowiskowe w połączeniu z równoczesnym przeprowadzeniem termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej.
- Doprecyzowanie przepisów prawnych w zakresie nadzoru i monitorowania jakości instalacji spalania paliw, przewodów kominowych oraz paliwa stosowanego dla celów grzewczych w obiektach budowlanych.
- Eliminacja pojazdów wysokoemisyjnych z użytkowania oraz kontrola dostępności i ruchu pojazdów spalinowych w strefach szczególnie wrażliwych jak np. miasta.
- Promowanie zmian w otoczeniu regulacyjnym mających na celu likwidację barier inwestycyjno-budowlanych wpływających na dynamikę rozbudowy krajowej sieci gazowej.

Dokument ten ma na celu skoordynowanie działań wynikających z krajowych ram polityki dotyczącej jakości powietrza w powiązaniu z obszarami polityk odnoszących się do sektora bytowo-komunalnego, czystej energii, ciepła oraz odnawialnych źródeł energii, a także transportu. Poniżej link do dokumentu:

<https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-program-ochrony-powietrza>

Na poziomie wojewódzkim Programy Ochrony Powietrza (POP) stanowią podstawowy dokument określający politykę poprawy jakości powietrza na obszarze danego województwa. Celem tworzenia programów ochrony powietrza jest poprawa jakości powietrza i dotrzymanie norm jakości powietrza określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1031) na obszarach, gdzie występują przekroczenia. POP powinny zawierać analizę przyczyn występowania wysokich stężeń substancji oraz wskazywać działania naprawcze mające na celu jak najszybszą ich redukcję do poziomów nieprzekraczających norm. W oparciu o te programy gminy zobowiązane są do wymiany na swoich obszarach określonej liczby źródeł ciepła na paliwa stałe, które nie spełniają określonych norm emisyjnych, w określonych terminach. POP określają trzy główne grupy

działań naprawczych ukierunkowanych na poprawę jakości powietrza w strefach, na obszarze których stwierdzone zostały przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych wybranych substancji do powietrza:

- Wymiana wysokoenergetycznych źródeł ciepła na paliwa stałe.
- Kontrole przestrzegania przepisów wynikających z wymagań uchwał antysmogowych oraz kontrole w zakresie spalania odpadów.
- Działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym.

Integralną częścią POP mogą być plany działań krótkoterminowych, wdrażane w sytuacjach wystąpienia ryzyka lub przekroczenia poziomów dopuszczalnych/docelowych, informowania społeczeństwa lub alarmowych w strefach.

Poniżej link do listy (w podziale na województwa i strefy) POP, przyjętych w drodze uchwał sejmików województw w roku 2023.

https://bip.mos.gov.pl/fileadmin/user_upload/bip/strategie_plany_programy/Programy_ochrony_powietrza/POP/Zalacznik_nr_3_bip_2023_11.01.pdf

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) wraz z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej są głównym źródłem finansowania działań w zakresie ochrony środowiska. NFOŚiGW oferuje pożyczki, dotacje oraz inne formy dofinansowania projektów realizowanych, m.in. przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne, organizacje społeczne, a także osoby fizyczne. Jest on również największym w Polsce partnerem w obsłudze środków zagranicznych przeznaczonych na ochronę środowiska. NFOŚiGW realizuje m.in. projekty, które przyczyniają się do wsparcia działań podejmowanych w zakresie poprawy jakości powietrza.

Program „Czyste Powietrze”

Celem Programu jest poprawa jakości powietrza oraz podnoszenie efektywności energetycznej budynków jednorodzinnych, a tym samym zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło. Program Priorytetowy „Czyste Powietrze” to największy program dopłat do wymiany starych pieców oraz docieplenia domów jednorodzinnych.

Program został uruchomiony we wrześniu 2018 r. i podlega stałemu monitoringowi, analizie i ewaluacji. Efektem są systematyczne zmiany i ulepszenia oferty dla beneficjentów. W 2024 roku zapewniono ciągłość finansowania Programu dzięki uruchomieniu środków KPO i FEnKS na jego realizację. Wprowadzone zostały również zmiany chroniące beneficjentów przed wysokimi rachunkami za ogrzewanie pompami ciepła. Pompy ciepła w ramach PP CP są kosztem kwalifikowanym tylko, jeśli ich parametry techniczne zostaną potwierdzone wpisem na listę ZUM (Zielonych Urządzeń i Materiałów). Wprowadzony został również obowiązek wykonania audytu energetycznego przy wyborze pompy ciepła. Aktualnie trwa przerwa w przyjmowaniu nowych wniosków o dofinansowanie w programie „Czyste Powietrze”, z wyjątkiem wniosków o dofinansowanie od beneficjentów dotkniętych skutkami powodzi we wrześniu 2024 r. w województwach: dolnośląskim, lubuskim, opolskim, śląskim.

Wszystkie dotychczas złożone wnioski są rozpatrywane, wypłata dotacji trwa nieprzerwanie. Nowa odsłona Programu zostanie uruchomiona 31 marca 2025 r.

W Programie złożono ponad 1 mln wniosków i podpisano ponad 830 tys. umów, a liczba wymienionych kopciuchów w ramach Programu „Czyste powietrze” to ponad 439 tys.

Program „Ciepłe Mieszkanie”

Celem Programu „Ciepłe Mieszkanie” jest wsparcie wymiany źródeł ciepła na paliwo stałe i poprawa efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych.

Program realizowany jest w modelu, w którym NFOŚiGW udostępnia środki na realizację wojewódzkim funduszom ochrony środowiska i gospodarki wodnej (wfośigw), a one z kolei podpisują stosowne umowy z zainteresowanymi gminami. Następnie gminy ogłaszają na swoim terenie nabór wniosków wśród mieszkańców – beneficjentów końcowych. Są to osoby fizyczne, właściciele lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych, osoby posiadające ograniczone prawa rzeczowe do lokali mieszkalnych, najemcy lokali mieszkalnych stanowiących własność gminy, a także wspólnoty mieszkaniowe posiadające 3-7 lokali.

W ramach kosztów kwalifikowanych, dla osób fizycznych przewiduje się dofinansowanie demontażu nieefektywnych źródeł ciepła na paliwa stałe (tzw. „kopciuchów”) oraz zakupu i montażu źródła ciepła albo podłączenie lokalu mieszkalnego do efektywnego źródła ciepła w budynku. Jeśli to zadanie zostanie wykonane, to dopuszcza się także sfinansowanie: zakupu i montażu wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła, wykonania stolarki okiennej i drzwiowej, a także przygotowanie niezbędnej dokumentacji projektowej.

W przypadku wspólnot mieszkaniowych dotacja obejmuje: demontaż wszystkich nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe w budynku oraz zakup i montaż wspólnego źródła ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i c.w.u, zakup i montaż: nowej instalacji centralnego ogrzewania i/lub cwu, wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła, ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi, drzwi/bram garażowych, mikroinstalacji fotowoltaicznej, a także na przygotowanie dokumentacji (audyt energetyczny, dokumentacja projektowa, ekspertyzy).

Program „Ciepłe Mieszkanie” realizowany będzie w latach 2022-2026 i przewidziano dwa nabory wniosków dla gmin. Oba nabory dla gmin zostały zakończone (I nabór od 21.07.2022 – 31.12.2022 r. drugi – 29.09.2023 – 31.01.2024 r.). Budżet programu wynosi: 1 750 000 000 zł.

Obecnie trwają nabory dla beneficjentów końcowych w gminach, które skorzystały z naborów wfośigw.

Aktualne zestawienie programów finansowych, przyczyniających się do poprawy jakości powietrza, dostępne jest w załączniku nr 2 do „Aktualizacji Krajowego Programu Ochrony Powietrza do 2025 r. (z perspektywą do 2030 r. oraz do 2040 r.)”. Załącznik ten aktualizowany jest co kwartał, do 15 dnia każdego miesiąca następującego po kwartale i dostępny jest na stronie:

<https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-program-ochrony-powietrza>

Ad. 4) Czy są prowadzone badania epidemiologiczne na temat liczby zachorowań i zgonów związanych z narażeniem na pyły PM_{2,5} i PM₁₀ w Polsce?

Tematyka badań epidemiologicznych znajduje się w kompetencjach Ministra Zdrowia, przy którym działa Rada do spraw Zdrowia Publicznego. Rada realizuje swoje zadania poprzez zespoły robocze. Powołany Zespół ds. Wpływu Zanieczyszczeń Powietrza na Zdrowie opracował *Analizę potencjalnej redukcji skutków zdrowotnych dzięki osiągnięciu progów zanieczyszczeń w projekcie Dyrektywy AAQD* (dokument w załączeniu).

Określenie potencjału ograniczenia negatywnych skutków zdrowotnych wynikających z ekspozycji na zanieczyszczenie powietrza dzięki działaniom w zakresie poprawy jakości

powietrza polega na dotrzymaniu progowych stężeń pyłu zawieszonego PM2.5 i dwutlenku azotu (NO₂) określonych w:

- Propozycji Komisji Europejskiej nowej Dyrektywy UE CAFE z października 2022.¹
- Rekomendacjach Światowej Organizacji Zdrowia z roku 2021.²

Analizy przeprowadzono z wykorzystaniem metodyki oceny wpływu długookresowej ekspozycji zanieczyszczeń powietrza na zdrowie populacji generalnej, stosowanej przez Światową Organizację Zdrowia (WHO). Zakres obliczeń obejmował wykonanie analiz w oparciu o najbardziej aktualne i potwierdzone naukowo zależności pomiędzy zanieczyszczeniem powietrza a umieralnością. W analizach wzięto pod uwagę scenariusze zmian ekspozycji uwzględniające cele przejściowe rekomendowane przez WHO.

Przyjęto, że w analizie uwzględniane są jedynie skutki zdrowotne narażenia przekraczającego poziom wytycznych WHO.

Przeprowadzone analizy wskazują, że dotrzymanie progowych stężeń pyłu zawieszonego PM2.5 i NO₂ określonych w propozycji nowej Dyrektywy 2024/2881 pozwoliłoby na uniknięcie – w skali kraju – odpowiednio 29 818 i 3 202 przedwczesnych zgonów rocznie. W przypadku osiągnięcia poziomów zgodnych z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia, zawartych w Rekomendacjach z 2021 r., redukcja liczby przedwczesnych zgonów mogłaby wynieść rocznie 42 744 w przypadku zgonów wynikających z narażenia na pył PM2.5 i 4 884 dla zgonów przypisywanych narażeniu na NO₂.

Analizy wskazują, że w obecnej sytuacji w Polsce około 43 tysiące przedwczesnych zgonów rocznie może być przypisanych narażeniu na pył zawieszony PM2.5 oraz niemal 5 tysięcy w przypadku NO₂. Wyniki badań naukowych wykazują dużą zależność obserwowanych skutków zdrowotnych przy jednoczesnym narażeniu na oba te zanieczyszczenia jednocześnie. W Polsce występują wciąż obszary przekroczeń normatywnych wartości określonych w celu ochrony zdrowia dla średnich rocznych stężeń, ustanowionych Dyrektywą CAFE z 2008 roku i przepisami krajowymi, zarówno w przypadku PM2.5 jak i NO₂. Analiza wyników uzyskanych dla scenariuszy zakładających dotrzymanie tego poziomu pokazuje, że efekt zdrowotny w populacji całego kraju byłby nieznaczny – redukcja liczby zgonów przypisanych narażeniu w stosunku do sytuacji wyjściowej wyniosłaby zaledwie 7% w przypadku pyłu PM2.5 i 9% w przypadku NO₂. Wynika to z faktu, że jakość powietrza w Polsce stale się poprawia a przekraczanie obecnie obowiązujących wartości normatywnych dotyczy stosunkowo niewielkiego obszaru.

Ad. 5) Jakie środki edukacyjne podejmuje rząd, aby zwiększyć świadomość społeczną na temat wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie ?

Oprócz działań ustawodawczych niezbędne są także działania uświadamiające społeczeństwo. Dlatego Ministerstwo Klimatu i Środowiska prowadzi na bieżąco działania informacyjno-edukacyjne z zakresu problematyki jakości powietrza, głównie poprzez stronę internetową, media społecznościowe, a także poprzez udział kierownictwa w konferencjach prasowych dotyczących tego obszaru.

Informacje o możliwych negatywnych skutkach dla zdrowia są elementem wydawanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska ostrzeżeń o ryzyku przekroczenia poziomu informowania lub poziomu alarmowego zanieczyszczeń. Inspektorat gromadzi również dane o jakości powietrza w bazie danych monitoringu jakości powietrza JPOAT. Dane i

¹ https://environment.ec.europa.eu/publications/revision-eu-ambient-air-quality-legislation_en

² <https://www.who.int/publications/i/item/9789240034228>

informacje o jakości powietrza GIOŚ prezentuje na Portalu „Jakość powietrza” oraz w aplikacji mobilnej „Jakość powietrza w Polsce”.

W kolejnych latach planowane jest kontynuacja działań edukacyjnych związanych z problematyką jakości powietrza w Polsce. Ich głównym celem będzie edukowanie społeczeństwa w zakresie indywidualnych działań, jakie można podjąć w celu poprawy jego stanu.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Krzysztof Bolesta
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych, KPRM

Załącznik:

„Analiza potencjalnej redukcji skutków zdrowotnych dzięki osiągnięciu progów zanieczyszczeń w projekcie Dyrektywy AAQD”.